

Administrationens budgetoplæg for budget 2021-2024 - august 2020

1 Sammenfatning

Budgetproces 2021-2024 er på vej ind i den afsluttende fase, og det foreliggende budgetmateriale til Økonomiudvalgets 1. behandling den 24. august 2020 danner således grundlag for de politiske drøftelser og forhandlinger frem mod den endelige vedtagelse af budgettet på Byrådets møde den 6. oktober 2020.

Som konsekvens af at budgetaftalen 2020-2023 er indgået for en to-årig periode består opgaven i forbindelse med årets budgetvedtagelse i at foretage de nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger og omprioriteringer, der sikrer at budgetaftalen fra 2020 kan overholdes og gennemføres i balance også i den kommende budgetperiode. Dette indebærer, at resultatet fra Budgetvedtagelsen 2020-2023, (jævnfør nedenstående tabel) skal fastholdes og at det er dette resultat, udligningsreformen og den indgåede økonomaftale mellem KL og Regeringen, der er basis for administrationens budgetoplæg.

Samlet resultat af budgetvedtagelsen 2020-2023 – bevægelse i kassebeholdning
Bevægelse på kassebeholdning (i tkr.)

2021	2022	2023
40.781	-1.279	-113.853

Opgaven er dermed at foretage de nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger og omprioriteringer for at sikre denne balance og dermed det fortsatte arbejde for at styrke kommunens likviditet og sikre overholdelse af servicerammen. Dette indebærer at budgetoplæggets væsentligste fokus er realisering af de strukturelle tilpasninger, der er besluttet for at nå disse mål.

Når det er nødvendigt med disse tilpasninger og omprioriteringer er det primært på baggrund af de udefrakommende udfordringer bestående af udligningsreformen og årets økonomaftale mellem KL og Regeringen.

Den sidste er umiddelbart positiv for Gribskov Kommune – men ikke i en grad, så de tilgodeser kommunens øgede omkostninger til den demografiske vækst/stigning i børn og ældre, presset på de sociale ydelser og opgaveglidningen fra regionerne.

Dertil kommer, at der er serviceområder, hvor der er behov for at intensivere arbejdet med at sikre en optimal drift, blandt andet sygeplejen, beskæftigelsesområdet samt skoler og daginstitutioner.

Opgaven er således at fortsætte og videreføre den igangværende realisering af budgetaftalens mål om balance i serviceudgifterne og styrke og stabilisere kommunens likviditet.

I dette oplæg er der med de foreslåede tilpasninger og omprioriteringer balance på servicerammen.

For så vidt angår likviditeten holdes denne også på målsætningen om minimum 100 mio. kr. årligt.

Likviditet

I mio. kr.	2021	2022	2023	2024
Likviditet ultimo året	112	100	116	152
Afvigelse fra minimumslikviditet	12	0	16	52

1.1 Resultat

I hovedtræk kan administrationens budgetoplæg sammenfattes i nedenstående hovedoversigt. Hovedlinjerne i budgetoplægget er nærmere beskrevet i afsnit 2.

Sammendrag af budget 2021-2024

Tal i lb-priser og i 1.000 kr.	2020	2021	2022	2023	I alt
Indtægter	-2.789.688	-2.860.616	-2.922.779	-2.981.214	
Ordinære driftsudgifter	2.647.316	2.686.456	2.741.752	2.813.660	
Ordinært driftsresultat	-142.373	-174.161	-181.027	-167.554	
Anlægsudgifter og lån	103.339	100.747	85.443	53.217	
Byudvikling	6.511	6.545	6.580	4.893	
Renter og afdrag	60.007	60.290	62.981	62.981	
Resultat - Det skattefinansierede område	27.484	-6.578	-26.023	-46.463	-51.581
Forsyning - Drift og anlæg	2.737	511	522	533	
Resultat i alt	30.220	-6.067	-25.502	-45.931	-47.279

Negative tal = indtægter/overskud

Positive tal = udgifter/underskud

Som det fremgår af sammendraget, er der over hele budgetperioden en opbygning af kassebeholdningen i administrationens budgetoplæg på 47,3 mio. kr.

Opbygningen af kassebeholdningen dækker over et underskud i 2021, mens der er overskud i de øvrige år i budgetperioden. I disse resultater indgår en nedbringelse af gælden til forsyningsområdet på 4,3 mio. kr. over hele budgetperioden.

2 Budget 2021-2024 – justeringer til budgetvedtagelsen 2020-2023

Administrationens oplæg til budget 2021-2024 danner grundlag for den videre budgetproces og indeholder en ny indtægtsprognose, konsekvenser af udligningsreformen, den indgåede aftale om kommunernes økonomi for 2021, ny befolkningsprognose og demografiregulering, de behov for tilpasninger af enkelte serviceområder, som har været adresseret i regnskab 2019 og gennem foråret 2020 bl.a. i forbindelse med budgetopfølgningerne, de senest kendte konsekvenser af politisk truffne beslutninger samt øvrige "tekniske" forhold.

Vi er nu så langt i budgetprocessen, at de væsentligste forhold med betydning for budgetgrundlaget er kendte og indarbejdet, se nærmere i afsnit 2.1. Det er administrationens forventning, at der ikke i det videre forløb frem mod budgetvedtagelsen vil komme yderligere ændringer - ud over de politisk drøftede og besluttede.

Ændringer til budget 2020-2023

Tal i lb-pr og i mio. kr.	2021	2022	2023
Tilpasningsbehov	48,3	57,7	50,1
Indsatser	-21,3	-25,0	-27,0
Tilskud/udligning/skat	-39,2	-25,7	-16,0
Befolkningsudvikling	20,1	9,2	10,8
Renter og afdrag	7,0	7,0	7,0
Anlæg	-25,3	-27,9	63,4
Ændring ift. budget 2020-2023	-10,4	-4,8	88,3

Note: tabellen viser nettoændringer dvs. ændringer der er med som både indtægt og udgift er fratrukket oversigten. F.eks. øgede udgifter til forsørgelse på grund af Coronakrisen giver både en merudgift på udgiftsrammen men finansieres af øget bloktilskud på indtægtsrammen (tilskud/udligning/skat) og vises dermed ikke i tabellen, da det samlet giver 0 kr.

Som det fremgår af tabellen, har økonomiaftalen mellem KL og Regeringen (inklusive DUT-ændringer) forbedret udgangspunktet for Gribskov Kommune. Dette dog med den præcisering at aftalens forøgelse af rammen anvendes til at kunne honorere de demografiske ændringer samt stigninger i udgifter til det specialiserede socialområde. Ændringer og stigninger som for Gribskov Kommunes vedkommende overstiger de rammer aftalen indeholder, jævnfør nærmere nedenfor.

Det skal understreges, at ovenstående oversigt **ikke** inkluderer budget til hverken andre politiske prioriteringer eller forbedring af kommunens mulighed for at kunne imødegå ubekendte udeståender i de kommende års økonomi som for eksempel konsekvenser af en ny Sundhedsaftale, ændring og/eller eventuel efterregulering vedrørende den Kommunale Medfinansiering (KMF). Dermed sikres at budgetaftalen 2020-2023 fastholdes.

Disse ændringer giver følgende likviditetsudvikling:

I mio. kr.	2021	2022	2023	2024
Likviditet ultimo året	112	100	116	152
Afvigelse fra minimumslikviditet	12	0	16	52

I det følgende er de forskellige hovedelementer uddybet.

2.1 Det økonomiske og strategiske afsæt

Det økonomiske og strategiske afsæt for administrationens budgetoplæg er budgetvedtagelsen for 2020-2023, som er et to-årigt budget.

Administrationens oplæg er fokuseret på at sikre, at den samlede ramme i dette budget særligt for så vidt angår serviceudgifter og likviditet kan overholdes. Det vil sige at oplægget indeholder forslag til nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger af forhold, som er opstået siden budgetvedtagelsen.

Dertil er de økonomiske konsekvenser af den demografiske udvikling, prognoseændringer, udligningsreform og rammerne i økonomiaftalen indarbejdet jævnt før afsnit 2.

Når det er nødvendigt med omprioriteringer og tilpasninger skyldes det primært udefrakommende ændringer i form af udligningsreformen og en ny økonomiaftale. Den sidste er umiddelbart positiv for Gribskov Kommune – men ikke i en grad, så de tilgodeser kommunens øgede omkostninger til den demografiske vækst/stigning i børn og ældre, presset på de sociale ydelser og opgaveglidningen fra regionerne.

I forbindelse med budgetlægningen for 2020-2023 kunne det konstateres, at der var et stort gab mellem Gribskov Kommunes likviditet og andre kommuners likviditet. Gribskov Kommunes likviditet har været faldende hvert år siden 2013 (mens andre kommuner i samme periode formåede at øge likviditeten) og det blev derfor i forbindelse med budgetvedtagelsen 2020-2023 besluttet at iværksætte en række strukturelle tilpasninger med henblik på at sikre, at den nedadgående kurve blev vendt. I 2020 er yderligere truffet markante strukturelle beslutninger, der kan understøtte en forbedret likviditet (for eksempel beslutningen om at skabe balance i skolernes økonomi).

Dermed følger likviditetsudviklingen i administrationens budgetoplæg målet om 100 mio. kr. pr. år.

Til brug for at foretage de nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger har administrationen indarbejdet en række forslag til omprioriteringer, som er beskrevet nedenfor under de enkelte udvalgsområder. Afsættet har været at se på de steder, hvor der er en ubalance i driften og så vidt muligt arbejde med tiltag, der kan udligne ubalancen.

Hovedudvalget (HU) har været inddraget i forhold til at planlægge MED-organisationens inddragelse i budgetarbejdet. I den forbindelse har HU haft forslag til omprioritering og tilpasning til gennemlæsning og kommentering i den foreløbige form de forelå i umiddelbart før sommerferien.

Samtidig skal der fortsat være fokus på realisering af en optimeret drift – herunder tidligere beslutninger om effektiviseringer og besparelser og de konkrete elementer der indgår i budgetaftalen 2020-2023.

Den kontinuerlige skarpe prioritering af administrationens ressourcer og stillingtagen til den forventede effekt er en central forudsætning for at dette kan realiseres. Det sker, så der hele tiden er en prioritering af ressourcerne til de tiltag, der virker, samtidig med at der sker en vurdering af sammenhængen mellem opgaver og ressourcer for så vidt angår både drift og anlæg.

Administrationens budgetoplæg er udarbejdet med afsæt i at tekniske ændringer kun medtages, hvis de er over et vist minimumsniveau.

Udgangspunktet for denne tilgang er, at et budget, der dækker et helt udvalgsområde, bør være tilstrækkeligt solidt til selv at finansiere mindre ændringer.

Det betyder, at ændringer under 0,1 mio. kr. som udgangspunkt ikke er indregnet. Dette dog med få undtagelser, hvor budgetter flyttes fra en ramme til en anden i konsekvens af andre beslutninger.

2.2 Årsager til behovet for omprioriteringer og tilpasning

Det er administrationens vurdering, at kommunens økonomiske situation grundlæggende står overfor nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger på grund af to forhold:

1. Udefrakommende udfordringer
2. Nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger til optimal drift i serviceområderne

Forhold der tilsammen har medført behov for, at der er indarbejdet forslag til omprioriteringer og tilpasninger på 21,4 mio. kr. i 2021 og stigende til 28,0 mio. kr. 2024.

2.2.1 Udefrakommende udfordringer

Reguleringer i indtægtsgrundlag

Som det redegøres for herunder, stiger indtægterne med 39 mio. kr. i forhold til budget 2020-2023, det skyldes primært årets økonomaftale, hvor kommunerne tilføres ekstra midler til service og anlæg.

Men ændringerne i indtægterne dækker kun delvist Gribskov Kommunes forventninger.

Det skyldes:

- Økonomaftalen kompenserer kun kommunerne delvist for meromkostningerne til en stigende ældrebefolkning og til det specialiserede område, og aftalen kompenserer slet ikke for merudgifterne ved den løbende opgaveglidning fra regioner til kommuner.
- Gribskov Kommunes faktiske sociale udgifter ligger markant over kommunens sociale indeks. Det sociale indeks er en matematisk beregning af kommunens forventede sociale udgifter, og udligningen beregnes på baggrund af dette indeks. Det betyder, at selvom Gribskov Kommune har faktiske sociale udgifter, der ligger tæt på landsgennemsnittet, så bliver kommunen udlignet på baggrund af nogle beregninger, der fejlagtigt viser, at Gribskov Kommunes Sociale udgifter er ca. 20% under landsgennemsnittet.

Indtægtsprognosen

Indtægtsprognosen tager udgangspunkt i kommuneaftalen mellem KL og Regeringen, heri fastsættes blandt andet bloktilskud og udligning for 2021. Derudover er indarbejdet konsekvenserne af kommunens nye befolkningsprognose samt de nyeste slutligningsstatistikker for indkomståret 2019. Indtægterne er fremskrevet med de fremskrivningsniveauer, der anbefales af KL.

Der er store ændringer til indtægtsprognosen i dette års budget. Ud over de normale ændringer som DUT, reviderede indtægtsskøn med videre, er der i år tillige en udligningsreform, en allokering af store midler til håndtering af Coronakrisens konsekvenser og nedlæggelse af beskæftigelsestilskuddet.

Samlet betyder det at Gribskov Kommune i 2021 får en merindtægt på 39 mio. kr. i forhold til forventningerne i budget 2020-2023. Merindtægterne skyldes følgende forhold:

Tal i mio. kr.	2021
Udligningsreform	-1,1
Ændrede udligningsparametre	-14,4
Finansieringstilskud	10,5
Overgangstilskud	9,7
Serviceramme	10,5
Anlægsramme og finansforskydninger	13,5
Efterregulering af budgetgaranti	10,5
I alt	39,2

Skatteændringer

For en god ordens skyld skal det nævnes, at kommunerne har mulighed for at indarbejde skattesænkninger eller skattestigninger som følge af ændringerne i udligningsordningen. På grund af tabet på udligningsreformen, vil Gribskov Kommune kunne hæve skatten med 2,7 mio. kr. uden sanktioner.

Budgetvedtagelsen for 2019-2022 indeholdt en skattestigning på 0,7%-point, som i de første 4 år er pålagt sanktion, så første år med fuld effekt af stigningen bliver i 2023.

Der er i det administrative budgetforslag ikke indarbejdet yderligere skatteændringer.

Udligningsreform

Der er vedtaget en udligningsreform med virkning fra 2021. Resultatet af ordningen er et årligt tab på 2,7 mio. kr., hvor vurderinger fra Finansieringsudvalget ellers pegede på, at Gribskov Kommune skulle have en merindtægt på 40-50 mio. kr. Reformen har derfor set bort fra ekspertgruppens vurderinger, og besluttet en udligningsreform, der er dårligere for Gribskov Kommune.

Når tabellen herover kun viser et tab på udligningsreformen på 1,1 mio. kr. (og ikke 2,7 mio. kr.), skyldes det, at der i 2021 (og kun i 2021) er en delvis statsfinansiering af tabet på 1,6 mio. kr.

Udover selve reformen er kommunerne samlet set tilført ekstra 5,5 mia. kr., Gribskov Kommune modtager kun 10 mio. kr. af disse penge, hvor en fordeling efter indbyggertal ville have givet kommunen ca. 35 mio. kr. Regeringen har ikke fremlagt nogen form for dokumentation af, at Gribskov Kommune har mindre behov for disse midler end en gennemsnitskommune.

De 10 mio. kr. svarer til det finansieringstilskud kommunen har modtaget de seneste 6 år, men tilskuddet er kun blevet givet for et år ad gangen, og har derfor

ikke indgået i budgettet varigt. Med udligningsreformen er tilskuddet blevet gjort permanent.

Overgangstilskuddet vedrører fejlen i udlændingenes uddannelsesdata. Gribskov Kommune har modtaget tilskuddet de seneste to år, men det var forventningen, det ville stoppe fra 2021. Nu er det blevet forlænget med to år frem til 2022.

Ud over selve reformen er der sket en teknisk ændring af parametrene i udligningssystemet, det giver Gribskov Kommune et tab på 14,4 mio. kr. Ændringerne skyldes kommunernes udgifter til ældreområdet (målt som udgift pr. borger over 65 år) er faldet gennem de sidste år. Derfor har regeringen besluttet at sænke den demografiske udligning til denne aldersgruppe. Kommuner der - som Gribskov Kommune - har forholdsvis mange ældre borgere taber på denne ændring.

Økonomiaftalen

Generelt løft til finansiering af de demografiske udfordringer

Aftalen indeholder et generelt løft af servicerammerne med 1,5 mia. kr. svarende til 10,5 mio. kr. for Gribskov Kommunes vedkommende. Løftet skal bidrage til finansiering af de demografiske udfordringer, som Regeringen og KL er enige om står foran samtlige kommuner.

Der er i den forbindelse en fælles anerkendelse, af at løftet ikke dækker de udgifter kommunerne (inkl. Gribskov Kommune) står med på blandt andet socialområdet – herunder såvel det specialiserede børneområde som psykiatri og handicap, i forhold til borgere med komplekse problemstillinger og stigende ældre befolkning.

Anlæg

Aftaleparterne er enige om, at der er behov for at sikre gode muligheder for at investere i de fysiske rammer for velfærd. Derudover vil staten gerne have kommunerne til at øge anlægsaktiviteten for at styrke den samlede samfundsøkonomi i lyset af Coronakrisens konsekvenser.

Kommunernes anlægsrammer udvides derfor med 2,7 mia. kr. hvor kommunerne selv skal finansiere en del via deres kassebeholdninger. Der sker en delvis finansiering og kommunerne modtager derudover midler til nogle finansforskydninger. Samlet giver dette Gribskov Kommune en merindtægt på 13,5 mio. kr. i 2021.

Øvrige budgetændringer som følge af økonomiaftalen

Der er en række yderligere konsekvenser af økonomiaftalen, de væsentligste er:

- Der var budgetteret med en efterregulering af budgetgarantien vedrørende forsørgelsesudgifter i 2019 på 10 mio. kr., fordi kommunernes forsørgelsesudgifter forventedes at ligge under aftaleniveauet. Budgetteringen skyldes, at KL med kommuneaftalen for 2020 (i 2019) skrev, at de forventede mindre forsørgelsesudgifter i kommunerne ift. forventningerne i kommuneaftalen for 2019. Det skøn har senere vist sig at være forkert.
- Regeringen har udmeldt statsgarantien for 2021, og den er indarbejdet som indtægtsgrundlag i 2021.

DUT ændringer

Aftalen indebærer, at der sker en udmøntning af det såkaldte lov- og cirkulæreprogram (DUT-udmøntninger og budgetgaranti). Den største ændring vedrører en tilpasning af den særlige refusionsordning. En lovændring betyder, at grænsen for refusionen til særlig dyre enkeltsager skal opgøres samlet for alle søskende. Det giver større refusionsindtægter (jævnfør nedenfor i afsnit om det specialiserede voksenområde henholdsvis udsatte børn og unge), og Gribskov Kommunes bloktilskud er derfor reduceret med 13,2 mio. kr.

Kommunerne har for tiden ikke data til at kunne beregne kommunens merindtægter som følge af ændringen. BDO (eksternt revisionsfirma) arbejder på en model der kan hjælpe kommunerne med opgørelsen, men den når sandsynligvis ikke at være klar i tide til budgetlægningen. Derfor er der valgt at budgettere med, at vores merindtægter fra refusion vil svare til det reducerede bloktilskud (DUT beløbet).

Prognoseændringer

Befolkningsreguleringer

Der er en politisk besluttet model for regulering af budgetterne på dagpasning, skoler og ældreområdet (sundhed) som følge af befolkningsændringer. Reguleringen foretages for det første som følge af ændringer i antal borgere i befolkningsprognosen. For det andet har administrationen i år også indarbejdet regulering af de satser pr. borger i de enkelte områder som befolkningstallet reguleres med. Dette sker som konsekvens af drøftelser i forbindelse med budgetvedtagelsen 2020-2023.

Befolkningsreguleringer i budget 2021-2024:

Mio. kr. og 2021-priser	2021	2022	2023	2024
Skoler	-5,1	-6,3	-9,5	-12,9
FO	-0,4	-0,5	-0,6	-0,5
Dagtilbud	-7,3	-7,9	-8,8	-7,2
Sundhed	2,5	3,3	4,8	22,5
I alt	-10,3	-11,4	-14,2	1,9

Der er bortset fra sundhed tale om negative reguleringer i dette års budget. Det skyldes, at befolkningsprognosen, der lå til grund for sidste års budget har vist sig at være for høj. Budgetterne bliver derfor nedjusteret til det forventede befolkningstal.

Når reguleringerne stiger for sundhedsområdet, skyldes det stigende enhedsudgifter til området efter blandt andet hjemtagelse af hjemme- og hjemmesygeplejen.

I vedlagte bilag 1 til dette notat er befolkningsreguleringerne uddybet.

Det tekniske budgetoplæg 2021-2024 indeholder desuden tidligere politiske beslutninger, herunder BO3 2019, BO1 og BO2 for 2020.

2.2.2 Nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger til optimal drift i serviceområderne

Administrationens budgetoplæg rummer, som ovenfor angivet, tekniske ændringer, ny indtægtsprognose med videre. I forhold til tekniske ændringer inkluderer det blandt andet:

- reguleringer i overensstemmelse med retningslinjer for demografiske reguleringer
- reguleringer som følge af DUT og lov- og cirkulæreprogrammet

Men der er derudover en række områder, hvor der fortsat skal arbejdes med optimering og styring af driften. Emner som har været drøftet i forbindelse med regnskab 2019 og i løbet af foråret 2020 i budgetopfølgningerne. Der er tale om områder, hvor der er behov for tilpasninger i forhold til den demografiske udvikling i målgruppen i Gribskov Kommune såvel som ændrede budgetforudsætninger. I det følgende gennemgås de nødvendige og tilstrækkelige behov for tilpasninger og omprioriteringer pr. udvalgsområde og de forudsætninger, der administrativt er indarbejdet i budgetgrundlaget. Fokus i det administrative budgetoplæg har således været, at der skal arbejdes med en optimeret drift generelt og især på de områder, hvor der er ubalance. Dette vil derfor være et element i den nødvendige tilpasning.

Udvalget for Ældre, Social og Sundhed

Der er i budgetarbejdet identificeret behov for tilpasninger på dette område for ca. 8-10 mio. kr.

Budgetforslaget er en videreførelse af budgetvedtagelsen 2020-2023 det vil sige der er fokus på realisering og konsolidering af hjemmeplejen samt konsolidering af stabil og effektiv drift i hjemmesygeplejen særligt med fokus på realisering af de budgetmæssige rammer, som indgik i budgetvedtagelsen.

Tilsvarende er der med de ovenfor anførte befolkningsreguleringer sket en udvidelse af pleje og træningsrammen til håndtering af den demografiske vækst i behov for plejehjemspladser såvel som pleje, sygepleje og praktisk hjælp i eget hjem.

Da udviklingen i antal borgere med genoptræningsbehov er steget kraftigt som følge af opgaveglidningen fra regionen, er der i budgetoplægget derudover indarbejdet en tilpasning af budgettet på 2 mio. kr. årligt.

Der er dog den usikkerhed i begge justeringer, at fortsætter opgaveglidningen i forhold til Regionen yderligere og tilsvarende tendenser til ændret efterspørgselsmønster blandt borgerne (som er set over de sidste år og senest i forbindelse med Coronakrisen) kan og vil det påvirke muligheden for at sikre balance i de afsatte rammer.

Forskydning i realisering af sygeplejens budgetrammer

Byrådet besluttede med budgetaftalen for 2020-2023, at administrationen fremlagde en handleplan for at bringe sygeplejens budget i balance. Handleplanen blev godkendt af udvalget for Ældre, Social og Sundhed februar 2020. Imidlertid betød Coronakrisen, at arbejdet måtte omlægges på grund af nedlukningen. Administrationen udarbejdede derfor en ny økonomisk genopretningsplan med konkrete initiativer til at reducere udgiftsniveauet. Initiativerne i den økonomiske genopretningsplan blev besluttet juni 2020 og omfatter initiativer på tværs af sygepleje og hjemmepleje.

Samlet betyder Coronakrisen, at indsatserne i denne periode har været udsat og realiseringen er således blevet forsinket og det har ikke været muligt at indhente de forventede besparelser, som var forudsat for 2020 og 2021. Der er derfor indarbejdet en forøgelse af området budget i 2021 på 2 mio. kr. til finansiering af merudgifter som følge af forskydningen.

For at imødegå ovenstående merudgift og for yderligere at optimere driften, foreslår administrationen, at der igangsættes en indsats rettet mod at sikre en tættere kontraktopfølgning på kontraktområder under sundheds- og ældreområdet. Konkrete indsatser omfatter:

- Systematisk fakturakontrol på pleje- og omsorgsområdet
- Løbende revisitation
- Kontraktopfølgning i forhold til leverandører

Konkret vil dette medføre, at der gennemføres en tættere faglig opfølgning på borgerniveau ved besøg, så vi sikrer at borgerne til enhver tid er visiteret til den rette indsats.

Kontraktopfølgningen omfatter derudover en genoptagelse af en tættere fakturakontrol og opfølgning på fund, hvor visitation og afregning ikke stemmer overens. Konkret etableres stikprøver hvor visiterede ydelser holdes op mod afregning og korrigeres hvis der er afvigelser.

Administrationen vurderer, at der med disse initiativer vil kunne reduceres omkostninger for 2 mio. kr. årligt. Forudsætningen er dog at der investeres i en juridisk ressource med en årlig omkostning på ca. 0,8 mio.kr. Dermed vil den samlede årlige besparelse udgøre 1,2 mio. kr.

Initiativet ventes at kunne få halvårseffekt i 2021 og fuld effekt i 2022 og efterfølgende år.

Kommunal Medfinansiering (KMF)

Udgiften til KMF har været fastfrosset siden 2019. Regeringen har tilkendegivet, at den løbende kommunale afregning af den kommunale medfinansiering fastfryses uændret i 2021 svarende til afregningsniveauet i 2020.

KMF'en er fastfrosset på niveauet for kommunens vedtagne budget 2019, og der sker herefter udelukkende almindelig pris- og lønregulering af vores medfinansiering. Det betyder, at Gribskov Kommune ikke betaler for de faktiske udgifter, og der er derfor risiko for, at der kommer en efterfølgende regulering af kommunernes betalinger. I årets økonomiaftale står, at "Parterne drøfter efterreguleringen af KMF for 2019."

Der er således en risiko for en stor efterregulering vedr. 2019, og efterfølgende kan der også komme på tale at efterregulere for årene 2020 og 2021.

Konklusionen på dette område er derfor, at der er betydelig usikkerhed om det fremtidige udgiftsniveau.

Det specialiserede voksenområde

Som angivet sidste år, er der en fortsat vækst i tilgangen. En udfordring som også er adresseret i kommuneaftalen for 2021. Det betyder, at Gribskov Kommune skal fortsætte det igangværende arbejde for at reducere omkostningerne på området således at en øget tilgang kan håndteres.

Der er i administrationens budgetforslag indarbejdet en stigning i

indtægtsbudgettet på det specialiserede voksenområde vedr. Særligt Dyre Enkeltsager (SDE) på ca. 10 mio. kr. Tilsvarende er der indarbejdet 3,3 mio. kr. på området for udsatte børn og unge. Denne indtægtsstigning er en konsekvens af en regelændring, som giver kommunerne udvidet mulighed for at hjemtage refusion på særligt dyre enkeltsager. I konsekvens af ændringen er kommunens bloktilskud blevet tilsvarende reduceret. Der er forbundet en betydelig usikkerhed med vurderingen af omfanget af denne ændring og der kan således blive behov for at tilpasse budgettet, når der er indhentet yderligere erfaring med den nye ordning.

En særlig udfordring i Gribskov Kommune er også, at der kommunehistorisk er afgivet handleansvar for borgere på varige botilbud for ca. 49 mio. kr. årligt. Det betyder, at Gribskov Kommune refunderer de udgifter som borgernes bopælskommune træffer afgørelse om. Disse borgere er Gribskov borgere som før kommunalreformen har været botilbudsplaceret i andre kommuners botilbud, hvor Gribskov Kommune i forbindelse med kommunalreformen valgte at afgive handleansvaret til borgernes bopælskommune og beholde refusionsansvaret.

Det specialiserede voksenområde i Gribskov Kommune står derfor med samme opgave som ved budgetvedtagelsen 2020-2023, idet udviklingen over det seneste år dog er blevet stabiliseret.

Der er fortsat visse usikkerhedsmomenter, idet Gribskov Kommune har borgere, der afventer dom og afhængig af udfaldet af dom kan have en negativ nettoeffekt på godt 3 mio. kr. En generel udfordring er også, at borgerne bliver ældre og ældre og derfor bliver boende på deres tilbud i længere tid samt at borgerne har behov for mere hjælp af varierende indsatser.

Udvalget for Børn Idræt og Familie:

Der er i forbindelse med budgetarbejdet identificeret behov for tilpasninger på det specialiserede børneområde såvel som på dagpasningsområdet.

Det specialiserede børneområde (udsatte børn og unge)

Som del af økonomiaftalen 2021 indgår en udvidelse af kommunernes bloktilskud blandt andet på baggrund af landsdækkende forventninger om øget sagstilgang og stigende udgifter. Dette er også tilfældet i Gribskov Kommune og der er derfor behov for at udvide rammen til udsatte børn og unge med 3,5 mio. kr.

For at bringe områdets budget i balance er der i administrationens budgetoplæg indarbejdet et forslag til omprioritering og tilpasning i området på 2 mio. kr. i 2021 stigende til 4 mio. kr. i 2024.

Forslaget bygger videre på den handleplan Byrådet godkendte den 19. juni 2017. Der er således brug for i det kommende år at genbesøge handleplanen med henblik på at reaktivere initiativer og se på nye tiltag til minimering af omkostningerne. Administrationen vurderer, at der er potentiale for at optimere sags- og arbejdsgange ved et systematisk arbejde med en handlingsplan for socialområdet. Samlingen i et separat center af det specialiserede børneområde, myndighedsområdet for børn og voksne med særlige behov og det sociale indsatsområde, gør det muligt at prioritere arbejdet med de kompetencer, koordinering og fælles ansvar for borgerens forløb, der er nødvendige for at opnå en mere effektiv drift og bedre udnyttelse af ressourcerne.

Som nævnt under afsnittet vedrørende det specialiserede voksenområde er der i administrationens budgetforslag endvidere indarbejdet en stigning i indtægtsbudgettet vedr. Særligt Dyre Enkeltsager på ca. 3,3 mio. kr. (se

ovenstående afsnit).

Skoleområdet

Det blev efter budgetvedtagelsen 2020-2023 konstateret, at skolerne ville få et merforbrug i 2020 og fremover. For at få budgetterne i balance er der i foråret 2020 vedtaget en strukturel tilpasning af skolernes økonomi bestående af en reduktion af skolernes budgetter fra skoleåret 2020-2021 og fremefter med 5%, kombineret med en ekstra tildeling til de mindste skoler. Der er i denne forbindelse lagt yderligere besparelsesforventninger til projektet Fokus på lokale specialtilbud (Task force) for 5 mio. kr.

Taskforcens forventede samlede bidrag i forhold til skolebudgettet er nu 6,8 mio. kr. i 2021 stigende til 8,3 mio. kr. i 2024.

Sker dette ikke bæres den resterende del af udfordringen ind i 2021.

Dagpasningsområdet

I konsekvens af at der i forbindelse med BO3 2019 og regnskab 2019 blev konstateret et større merforbrug på dette område har administrationen foretaget en analyse af området inklusiv en total genberegning af budgetforudsætningerne på området.

Genberegningen er baseret på grundlæggende pris gange mængde på alle pasningstilbud til børn i alderen 0-5 år.

Denne fremgangsmåde er mere omfattende end den måde budgetterne har været reguleret på i tidligere år. Hidtil har budgetterne kun har været reguleret marginalt i forhold til forventede ændringer i børnetallet og pasningsfrekvensen.

Den marginale tilgang har medført, at enkelte års fejlestimer af antal børn i budget set i forhold til faktisk passede har akkumuleret en større ubalance år for år. Over en årrække er de løbende årlige underestimer således akkumuleret op til det beløb, der nu skal justeres. Med en total genberegning tilpasses denne ubalance. (Emnet er uddybet i Appendix).

For så vidt angår dagplejen er budgettet fremskrevet baseret på den vedtagne 3 børns ordning. Gennemgangen af området har vist, at den sagsfremstilling som lå til grund for beslutning om indførelsen af 3 børns modellen var baseret på for optimistiske forudsætninger. Det betyder, at en videreførelse af modellen vil medføre en årlig merudgift på 2 mio. kr. med de *forudsatte* 107 børn.

Administrationen anbefaler derfor, at der vendes tilbage til den tidligere model for at skabe balance og udvise økonomisk ansvarlighed.

For dagpasningsområdet samlet betyder det, at der er behov for at tilføre området 9,3 mio.kr. i 2021 stigende til 12,7 mio. kr. inkl. forældrebetalingen.

Denne stigning vil således medføre en stigning i dagpasningstaksterne. Stigning skyldes, at der med de foreslåede ændringer lægges de budgetrammer ind som reelt har været anvendt tidligere, men som ikke har været afspejlet i taksterne. Det vil sige at der i forslaget opkræves de fulde 25% af omkostningerne i takst – hvor der i de tidligere år har været opkrævet en mindre procentandel, da det reelt leverede serviceniveau ikke har været afspejlet i budgettet og taksterne.

Effekten på taksterne vil kunne reduceres ved at reducere omkostningerne gennem tilpasninger og omprioriteringer.

Administrationen har således indarbejdet to forslag til omprioritering – dels en Handlingsplan for optimeret drift i dagpasningsområdet på 1,2 mio. kr. dels en

tilbagevendende til 4 børns-ordningen på dagplejen - svarende til en omkostningsreduktion på 0,9 mio. kr. i 2021 stigende til 1,9 mio. kr. i 2022 og efterfølgende år.

Samlet set forslag til omkostningsreduktioner på 2,1 mio. kr. i 2021 stigende til 3,1 mio. kr. i 2022 og efterfølgende år.

Udvalget for Udvikling By og Land

Der har i forbindelse med budgetarbejdet vist sig behov for at reducere budgettet til Movia. Baggrunden er, at Movia har varslet reduktion i antallet af ruter. For Gribskov Kommune har det bl.a. den betydning, at ruterne 380 og 390 går fra halv times drift til time drift uden for myldretiden (kl. 10 – 14).

Der er derudover indarbejdet forslag til reduktion af budgettet til vintervedligeholdelse på 3 mio. kr. årligt. Til grund for dette forslag lægges at budgettet gennem de seneste mange år har været for højt og der årligt er lagt et større millionbeløb i kassen. Dette skyldes de senere års tendens til meget milde vintre.

Udvalget for Beskæftigelse og Unge

Der er fra tidligere budgetaftaler indarbejdet besparelser på beskæftigelsesområdet i forventning om at kunne nedjustere budgettet.

Udvikling i antallet af borgere har ikke matchet de forudsætninger, som den budgetterede udvikling har været bygget på. Det er overvejende den øgede udvikling af antallet af førtidspensionister og forventede besparelser ved forenklingsreformen, som ikke har udviklet sig som forudsat i budgettet.

Gribskov Kommune har i de seneste år haft en bedre udvikling i antal forsørgede end landsgennemsnittet, men det er alligevel ikke lykkedes at reducere antallet forsørgede helt ned til det budgetterede niveau. Det skyldes blandt andet, at der i det budgetterede niveau var forudsat en nedgang i antal førtidspensionister, som har vist sig på landsplan i stedet at stige. Dette skal ses i sammenhæng med at tidsfristen for at holde borgere på ressourceforløb udløb i 2018 og det dermed var nødvendigt i stedet at tilbyde borgerne førtidspension

Det betyder, at prognoserne for perioden 2021-2024 med de nuværende budgetter genererer et løbende underskud.

Effektiviseringer fra sidste års budgetaftale på 6,1 mio. årligt i 2021-2023 er fastholdt til trods for de aktuelle udfordrende forhold på arbejdsmarkedet. Indsatsen for at optimere driften fortsættes og målet øges til samlet 7,2 mio. kr. stigende til 9,1 mio. kr. i 2023 og efterfølgende år.

Områdets budget er derudover udvidet med ca. 74 mio. kr. til finansiering af øgede forsørgelsesudgifter, der forventes som konsekvens af Coronakrisens indvirkning på beskæftigelsessituationen. Denne udvidelse finansieres af tilsvarende stigning i bloktilskuddet, som ligger på kommunens indtægtsramme. Skulle det vise sig, at konjunkturerne reelt udvikler sig anderledes, vil Gribskov Kommunes budgetter blive reguleret i såvel op- som nedadgående retning og dermed ikke påvirke kommunens samlede resultat.

Økonomiudvalgets område

Der har i forbindelse med budgetarbejdet været adresseret behov for marginale tilpasninger på dette område.

Det drejer sig primært om behov for nedjustering af indtægtsbudgettet til gebyrer. Behovet er opstået, fordi flere og flere borgere benytter sig af betalingservice og den kommunale fokus på opfølgning på betaling af blandet andet ejendomsskatter har medført et løbende fald i indtægter på gebyrer.

Der er afsat budget til afholdelse af EU-valg i 2024.

Tværgående effektiviseringspulje

Med henblik på at forbedre organisationens arbejde med at skabe løbende effektiviseringer foreslås oprettet en investeringspulje på 2 mio. kr. årligt. De enkelte centre kan herefter få andel i beløbet til investeringscase, der finansieres via realisering af effektivisering i indeværende og efterfølgende år (max 3 år) gennem tilsvarende reduktion af budgetterne. Forslaget indebærer en udvidelse af rammen på 2 mio. kr. i 2021 som modsvares af budgetreduktioner på 4 mio. kr. i 2022, 5 mio. kr. i 2023 og 6 mio. kr. i 2024.

Momsanalyse

I forbindelse med budgetvedtagelsen 2020-2023 indgik et prioriteringsemne om gennemførelse af momsanalyse. Analysen er nu gennemført og det har vist sig, at ud over det potentiale som skulle realiseres i 2020, er der en del af provenuet som først hjemtages i 2021.

I forbindelse med analysen har det endvidere vist sig muligt og relevant, at investere i it løsning der sammen med kompetenceudvikling kan styrke den løbende momskontering og dermed sikre forbedret refusions hjemtagelse I 2021 kan der således realiseres momsrefusion for 5 mio. kr. vedr. tidligere år. Af dette beløb foreslår administrationen, at der anvendes 1 mio. kr. til it investering og kompetenceudvikling. Med denne investering forventer administrationen, at der fremadrettet vil kunne ske en forbedring af kommunens momsrefusion affødt af bedre konteringspraksis, der årligt vil kunne nedbringe omkostningerne med ca. 1 mio. kr.

Robusthedspulje

Som angivet ovenfor er det på en række områder vanskeligt at forudsige det præcise udgiftsniveau, blandet andet fordi der er en prognoseusikkerhed på serviceområderne. Til at imødegå disse udfordringer til dels kan den eksisterende robusthedspulje på 15 mio. kr. i 2021 henholdsvis 10 mio. kr. i 2022-2024 anvendes. Til imødegåelse af forsinket realisering af elementer i budgetaftalen 2020-2023 som følge af Coronakrisen er der indarbejdet 3 mio. kr. yderligere i puljen alene i 2021.

I administrationens budgetforslag udgør robusthedspuljen således 18 mio. kr. i 2021, 15 mio. kr. i 2022 henholdsvis 10 mio. kr. i 2023-2024.

Tværgående reguleringer

Indefrysning af feriepenge

Tidligere optjente medarbejderne ferie i et kalenderår og fik udbetalt ferie i det efterfølgende ferieår. Dette princip er nu ændret, så optjeningsåret og udbetalingsåret er det samme. Det betyder, at alle ansatte vil optjene ferie i 2021, samme år de afholder ferien, men samtidig vil de have en optjent ferie fra det

forudgående år. Denne optjente ferie skal deponeres og senest udbetales, når medarbejderen går på pension.

Princippet om at udbetale feriepenge til fratrædende medarbejdere er ikke anderledes end i dag. Det nye er, at Gribskov Kommune samtidig skal betale ferie til de nye medarbejdere. Tidligere havde de nyansatte et feriekort med, der finansierede deres ferie det første år.

Ordningen betyder et likviditetstræk, fordi der over en årrække vil ske en dobbelt udbetaling af feriepenge.

I Gribskov Kommune løber de indefrosne feriepenge op i 100 mio. kr. Det beløb skal afregnes til Udbetaling Danmark (UDK), der skal administrere ordningen. Indefrysningen kan enten ske som en engangsbetaling eller i takt med at de nuværende medarbejdere går på pension – dvs. over en 40-50 årig periode.

Der er for nærværende ikke anvist nogen finansiering til kommunernes udgifter i forbindelse med overgangen til den nye ferielov. Spørgsmålet kom op i forhandlingerne om en kommuneaftale for 2021, men man kom ikke frem til en aftale. I aftalen konkluderes det, at "staten og KL skal afdække muligheder for låntagning".

Hvis der ikke bliver mulighed for lånefinansiering, vil Gribskov Kommune i lyset af kommunens likvide situation primært kun have mulighed for at vælge den sidste løsning med løbende indbetaling. Her vil midlerne skulle forrentes indtil de skal indbetales, og det vil sandsynligvis ske med en forrentning, der ligger noget over de aktuelle markedsrenter.

Det er derfor administrationens anbefaling, at kommunen bør lånefinansiere indbetalingen. Den årlige kommunale ydelse af et 25-årigt lån på 100 mio. kr. vil med de nuværende renteniveauer være på ca. 4 mio. kr.

Givet der ikke bliver mulighed for lånefinansiering, vil Gribskov Kommune som sagt skulle indbetale de indefrosne feriepenge til UDK. Indbetalingerne vil svinge fra år til år i forhold til antal tidligere medarbejdere, der går på pension.

I administrationens budgetoplæg er forudsat, at vi kan finansiere indbetalingerne gennem en lånoptagelse på 100 mio. kr.

Pris- og lønregulering (PL)

I administrationens budget oplæg er indarbejdet KL's skøn for PL for 2021-2024. Dette inkluderer negativ regulering af PL fra 2019.

2.3 Forhold som ikke er omfattet i administrationens oplæg

Retssager med risiko for erstatninger

Gribskov Kommune er blevet stævnet i en voldgiftssag, som tidligst forventes afgjort i 2021. Sagsforløbet forventes at koste i omegnen af 1 mio. kr. Denne udgift kan afholdes inden for projektets budget.

Tilsvarende verserer en sag i forhold til DOMEA i forhold til Helsingegården og Trongården. Denne sag er forudsat afsluttet inden udgangen af 2020 og der er derfor ikke lagt rammer ind til sagen i 2021.

Endelig verserer der erstatningssager vedrørende:

- Klitgården/Ved skrænten
- Hovedgaden 102
- Holtvej

Tilskud til vanskeligt stillede kommuner

Gribskov Kommune har i 2020 modtaget tilskud fra §19 (særlig vanskeligt stillede kommuner i Hovedstadsområdet), men som en del af den nye udligningsreform, kan tilskuddet nu kun gives til kommuner med et lavere beskatningsgrundlag end Gribskov.

Den kommunale medfinansiering og evt. sundhedsreform

Som beskrevet tidligere, er den kommunale medfinansiering (KMF) fortsat fastfrosset. Det er endnu uklart, om der bliver tale om efterreguleringer fra tidligere år, og der er i budgetoplægget ikke afsat ændrede rammer til dette. Tilsvarende er der ikke sat midler af til en evt. sundhedsreform.

2.4 Anlægsområdet

Anlægsbudgettet afspejler som udgangspunkt disponeringen fra budgetaftalen for 2020-2023.

Ændringer

Der er fra administrationens side indarbejdet en anlægspulje til politisk disponering på i alt 50 mio. kr. i 2024.

I forhold til den i budgetaftalen for 2020-2023 fastlagte anlægsramme har administrationen i det administrative budgetoplæg indarbejdet en række tilpasninger og forskydninger af anlægsområdet, så de følger de forventede betalingsplaner, hvilket ikke var muligt ved budgetvedtagelsen 2020-2023.

Der er således alene tale om en forskydning af beløbene mellem årene.

Forskydning på administrativt og sundhedsfagligt hus vil ikke påvirke ibrugtagning ultimo 2022.

I forhold til ny vej til Græsted-Gilleleje foreslås det dog - af hensyn til den korte byggeperiode og projektets samlede økonomi - at lade færdiggørelsesarbejder og dermed de sidste betalinger forlænges ind i forårsmånederne 2023.

Samlet drejer det sig om følgende justeringer:

Tal i 2021 priser og i 1.000 kr.	2021	2022	2023	2024	I alt
Anlægsramme i nyt år				50.000	50.000
Gilleleje Læringsområde (overføres fra 2020)	10.000				10.000
Administrativt og sundhedsfagligt hus (tilpasset forventet betalingsplan)	-17.100	45.300	-10.000		18.200
Produktionskøkken i Administrativt/sundhedsfagligt hus		2.500			2.500
Administrativt og sundhedsfagligt hus, lån	-18.200	-60.725	58.428		-20.497
Ny vej, Græsted-Gilleleje		-15.000	15.000		0

Revideret anlægsprogram 2021-2024¹

Tal i 1.000 kr.	2021	2022	2023	2024	I alt
Udvikling, By og Land:					
Nye cykel og gåstier	5.087	6.070	10.118		21.275
Renovering af gadebelysning	3.121	3.121			6.242
Renovering af gadebelysning, lånoptagning	-3.121	-3.121			-6.242
Ny vej, Græsted-Gilleleje	35.045	61.516	15.000		111.562
Trafiksikkerhed Kildevej	7.588	7.587			15.175
Trafikløsning, motorvejens forlængelse	7.588	7.587			15.175
Nyt forsøg med kystsikring			7.083		7.083
Udtrædelse af beredskab	3.035				3.035
Forskønnelse og optimering af p-pladser i Helsingør bymidte	6.070				6.070
Forskønnelse By og Land	3.035	3.035	3.035		9.105
Gilleleje Trafikregulering Hovedgaden	4.300				4.300
Kystnært stenrev ved Rågeleje			3.035		3.035
Børn, Idræt og Familie:					
Ny skole i Gilleleje (overført fra 2020)	10.000				10.000
Idræt ved Gilleleje læringsområde	2.080				2.080
Investeringspulje på skole- og idrætsområdet		5.058	10.118		15.176
Kunstgræsbane i Helsingør			5.127		5.127
Kunstgræsbane i Vejby	5.126				5.126
Energioptimering bygninger		5.058	5.059		10.117
Lån til energioptimering af bygninger		-5.058	-5.059		-10.117
Økonomiudvalget:					
Administrativt og Sundhedsfagligt hus	30.552	65.532	10.236		106.320
Produktionskøkken		2.500			2.500
Administrativt og Sundhedsfagligt hus, lån	-18.200	-60.725			-78.925
Etablering af toiletter	513	513			1.026
Danmarks bedste Børneby - samskabelsesprojekt Helsingør bymidte	1.518				1.518
Optimering af Tingbakkeskolen			18.212		18.212
Anlægspulje til disponering				50.000	50.000

I alt ordinære anlæg i 2021-pl	103.338	98.673	81.964	50.000	333.975
---------------------------------------	----------------	---------------	---------------	---------------	----------------

I alt ordinære anlæg i lb. Priser	103.338	100.745	85.443	53.217	342.743
--	----------------	----------------	---------------	---------------	----------------

Lånefinansiering

Der ikke lagt forudsætninger ind omkring ny lånefinansiering.

¹ Der gøres opmærksom på, at de anlæg som Byrådet i foråret 2020 har besluttet fremrykket for at fremme investeringer i lyset af Coronakrisen er taget ud af den reviderede anlægsoversigt for 2021-2024. Det drejer sig bl.a. om Møllevinge Ramløse og Tag til Tegners Museum

I økonomiaftalen mellem Regeringen og KL er der følgende lånepuljer på anlægsområdet:

- 250 mio. kr. målrettet til investeringer med et effektiviseringspotentiale,
- 400 mio. kr. målrettet kommuner med behov for større strukturelle investeringer på de borgernære områder

Med afsæt i anlægsoversigten er der ikke mulighed for at søge om tilskud fra nogen af disse puljer, idet potentielle projekter allerede er blevet tildelt lånepulje, blandt andet Nyt administrativt- og sundhedsfagligt hus.

Der er dog søgt om lånetilsagn vedrørende genoptræning til finansiering af ny samlet genoptræning, hvis denne option besluttet. Der er søgt om lån fra puljen Investeringer med et effektiviseringspotentiale, idet der forudsættes driftsbesparelser i projektet for ca. 20 mio. kr. frem mod 2030.

Anlægsønsker som ikke er indarbejdet

Der er fra Byråd og udvalg siden budgetvedtagelsen aftalt, at en række ønsker til anlæg skal tages op i forbindelse med budgetlægningen for 2021-2024. Det drejer sig blandt andet om følgende:

- 31 mio. kr. til finansiering af ny samlet genoptræning i forbindelse med etablering af administrativt- og sundhedsfagligt hus
- 5 mio. kr. til finansiering af sanering af Østergade i forbindelse med etablering af administrativt- og sundhedsfagligt hus
- Anlægsinvesteringer til udvikling af Eventplads Græsted
- 3,2 mio. kr. til Museum Nordsjælland, jævnfør KEO 12. august 2020
- Visit Nordsjælland (lokation) jævnfør KEO 12. august 2020 og ØU 24. august 2020
- Ny lokation til Hjemmeplejen i Gilleleje, når lejeaftale på Fiskerbakken udløber
- Ønsker til Trafiksikkerhedsforanstaltninger op til 30 mio. kr. Jævnfør UBL henholdsvis 26. maj og 18. august 2020

Disse ønsker er **ikke** indarbejdet i administrationens budgetoplæg. Det vil sige at hvis der er politisk enighed om at prioritere et eller flere af disse (eller andre) forslag, vil der være behov for, at der sker omprioriteringer inden for den samlede anlægsramme.

2.5 Likviditetsudviklingen i budget 2021-2024

Kassekreditreglen siger, at kommunens 12 måneders gennemsnitlige kassebeholdning aldrig må blive negativ. En kommune af Gribskovs størrelse vil kunne forvente en reaktion fra ministeriet, allerede hvis kassebeholdningen falder til under 50 mio. kr.

KL anbefaler en minimums kassebeholdning, der svarer til omkring 2.500 kr. pr. indbygger, det vil sige ca. 100 mio. kr. for Gribskov Kommune, og det er også administrationens anbefaling. Med en kassebeholdning af denne størrelse vil kommunen have en robusthed til at imødegå eventuelle udsving i økonomien uden at være tvunget til mere drastiske tiltag.

Med de rammer, der ligger for kommunernes økonomi med den reviderede udligningsordning, stramme rammer i økonomiaftalerne mellem Regeringen og KL,

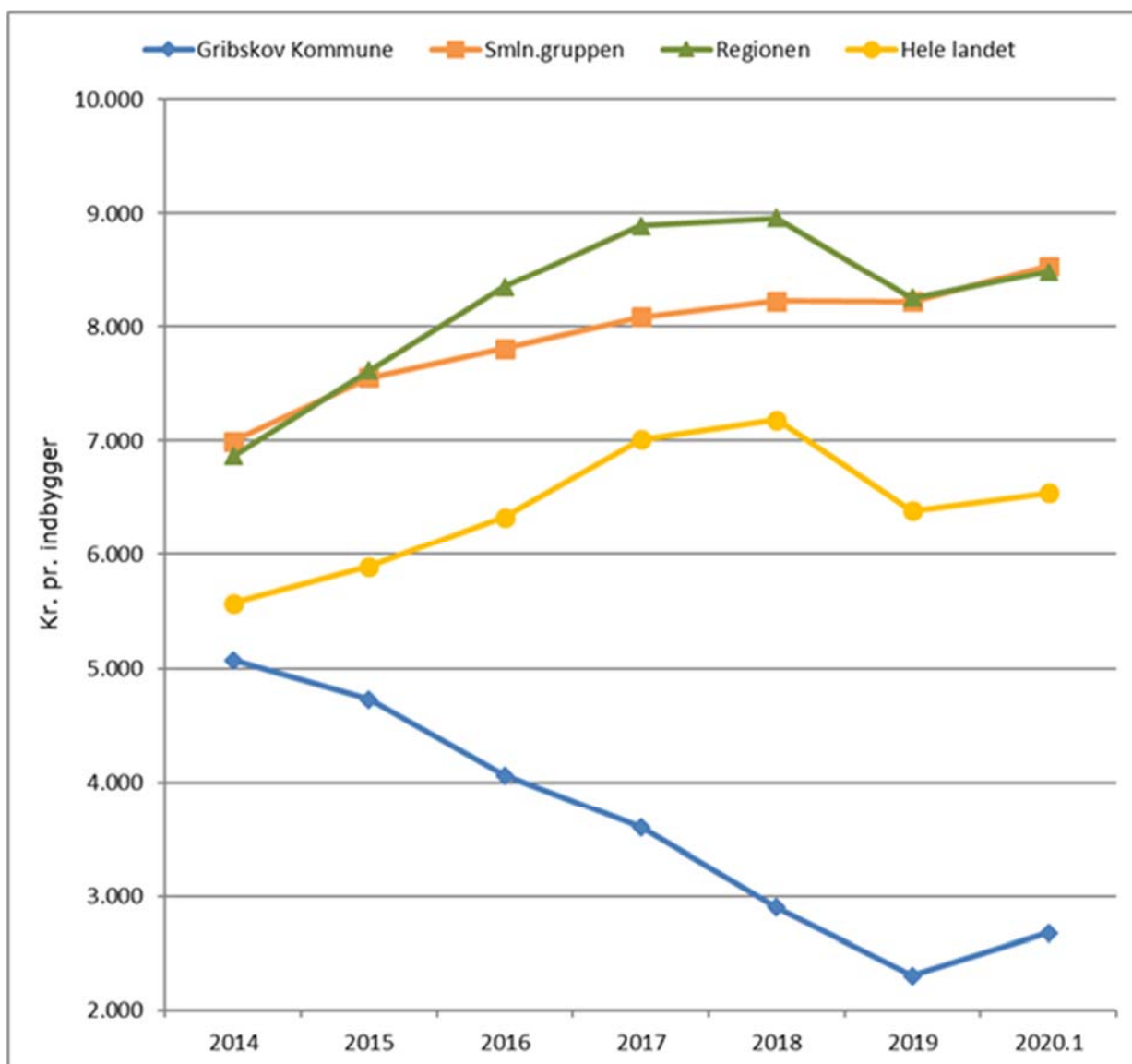
opgaveglidning på sundhedsområdet og usikkerhed om den kommunale medfinansiering er det fortsat administrationens anbefaling, at der vil skulle kunne sikres en likviditet på minimum 100 mio. kr. om året, det er nødvendigt for at kunne modstå ikke forudsete udfordringer.

Kassebeholdningen vil med administrationens budgetoplæg ligge over de 100 mio. kr. i alle år.

Men de 100 mio. kr. er en lav likviditet. Som det fremgår af figuren herunder, er kommunernes gennemsnitlige likviditet på 6.500 kr. pr. indbygger. Gribskov Kommunes likviditet ligger for tiden blandt de laveste i landet. Det er ikke et mål at lande på en likviditet på de 100 mio. kr., målet er at kommune aldrig kommer under dette niveau. Det er administrationens anbefaling, at likviditeten bør forbedres over de kommende år.

Nedenstående figur viser, at der med budgetvedtagelsen 2020-2023 blev taget de nødvendige skridt til at ændre udviklingen. Et mål der er lykkedes jævnfør udviklingen i 1. kvartal 2020, som det ses i figuren. Der er dog brug for at dette arbejde fastholdes og sikres gennem de nødvendige og tilstrækkelige tilpasninger og omprioriteringer så budgetaftalen overholdes og den positive likviditetsudvikling kan fortsætte.

Appendix

Specifikation af årsagerne til forslag om ændret budget til dagpasning- tilpasning af pasningsandel

Genberegningen er foretaget med afsæt i pasningsfrekvensen pr 1.1.2020, idet 1.1. erfaringsmæssigt svarer til den gennemsnitlige pasningsfrekvens over året. Den 1.1.2020 er frekvensen en smule lavere end tidligere år, hvilket blandet andet kan skyldes indførelsen af mini FO i 2020, men muligvis også nye tendenser blandt de 0-2 årige. Den lavere forventning til pasningsfrekvens sænker de budgetterede udgifter. Det bliver således vigtigt at følge området tæt, for at se om tendensen holder.

I forhold til de kommunale institutioners belægning vil udvidelsen af kapaciteten samt etablering af ny privat vuggestue pr. 1.9.2020 kunne få indflydelse, i det omfang børn fra kommunale tilbud flytter til de flere pladser i de private dagtilbud.

I beregningen er der taget højde for samtlige udgifter til pasning og fripladser, samt indtægter fra forældrebetaling og udgifter til tilskud til private dagtilbud.

For dagpasningsområdet samlet (inklusive dagplejen) betyder det, at der er behov for at tilføre området 9,3 mio. kr. i 2021 stigende til 12,7 mio. kr. inklusiv forældrebetalingen. Da udgiftsniveauet har været på lignende niveau i tidligere år, men ikke har været budgetteret, har dagpasningstaksterne således ikke været opkrævet til de fulde 25% af udgifterne, som reglerne giver kommunerne mulighed for at opkræve. Ved at tilføre området den nævnte udvidelse vil det være muligt at opkræve den fulde takst svarende til den reelt leverede service. Ændringen vil således medføre stigninger i taksterne.

Effekten på taksterne vil kunne reduceres ved at reducere omkostningerne gennem omprioriteringer.

Administrationen har således indarbejdet to forslag til omprioritering – dels en Handlingsplan for optimeret drift i dagpasningsområdet dels en tilbagevenden til 4 børns-ordningen på dagplejen.

Budget 2021-2024

Administrationens budgetoplæg

Hovedoversigt

1.000 kr. i lb. priser (netto)	2021	2022	2023	2024	2021-2024
Indtægter	-2.789.688	-2.860.616	-2.922.779	-2.981.214	-11.554.297
Ordinære driftsudgifter	2.647.316	2.686.456	2.741.752	2.813.660	10.889.183
Ordinære anlæg og lån	103.339	100.747	85.443	53.217	342.746
Renter og finansielle ændringer	60.007	60.290	62.981	62.981	246.259
Byudvikling	6.511	6.545	6.580	4.893	24.528
Resultat af det skattefin. område	27.484	-6.578	-26.023	-46.463	-51.581
Forsyningsvirksomheder	2.737	511	522	533	4.302
Resultat i alt	30.220	-6.067	-25.502	-45.930	-47.279

Budget 2020-2023 **40.781** **-1.279** **-113.853**

Likviditet

I mio. kr.	2021	2022	2023	2024
Likviditet ultimo året	112	100	116	152
Afvigelse fra minimumslikviditet	12	0	16	52

Likviditet budget 2020-2023 **122** **102** **160**

Afvigelse fra serviceramme

I mio. kr.	2021
Serviceramme	1.964.743
Serviceudgifter i budget	1.964.591
Mindreforbrug i administrationens budgetoplæg	152

Budget 2021-2024

Ændringer i administrativt budgetoplag

Tal i 2021 priser og i 1.000 kr.	2021	2022	2023	2024	2021-24
	2021 pl				
Indtægter					
Indkomstskatter	42.694	54.910	75.921	20.636	194.161
Reguleringer tidligere år	-5.959	4.106	4.401	4.686	7.234
Grundskyld	-3.882	-2.762	438	-6.812	-13.019
Selskabsskatter mv.	7.234	6.045	11.095	10.395	34.769
Udligning og tilskud	-144.257	-144.005	-159.355	-154.948	-602.565
Kommunale bidrag	-62	-72	-96	13	-217
Beskæftigelsestilskud	62.300	63.546	66.916	66.916	259.678
Ordinær drift					
<u>UBL</u>					
Kollektiv trafik, busdrift, Movia	-616	-528	-468	-498	-2.110
Vejafvandingsbidrag	388	743	555	543	2.229
Indsatsplanlægning vedr. grundvand (tidl. DUT)	-250	-250	-250	-250	-1.000
<u>BIF</u>					
Vederlagsfri tandpleje	411	411	411		1.233
Kommunalt bidrag til sikrede afdelinger mv.	250	250	250	250	1.000
Rettelse af PL fremskrivninger i budget 2020	2.905	2.908	2.909	2.919	11.641
Øget sagstilgang i sager vedr. udsatte børn og unge	3.500	3.500	3.500	3.500	14.000
Stigende pasningsningsfrekvenser på dagtilbudsområdet	9.285	12.173	12.607	12.674	46.739
Ændret refusionregler i Særligt dyre enkeltsager (SDE) - modsvares af reduktion på indtægtsrammen	-3.345	-3.345	-3.345	-3.345	-13.380
Befolkningsreguleringer, skoler	-5.054	-6.269	-9.495	-12.897	-33.716
Befolkningsreguleringer, FO	-416	-497	-649	-465	-2.027
Befolkningsreguleringer, dagtilbud	-7.328	-7.918	-8.785	-7.231	-31.261
<u>ÆSS</u>					
Ændret refusionregler i Særligt dyre enkeltsager (SDE) - modsvares af reduktion på indtægtsrammen	-9.900	-9.900	-9.900	-9.900	-39.600
Hjemmesygeplejen - forsinket realisering af optimering pga. Corona	2.075	0	0	0	2.075
Tilretning af overbudgetterede indtægter som følge af færre særligt dyre enkelt sager (reducerede gennemsnitsudgifter på mest omkostningstunge sager)	1.523	1.523	1.523	1.523	6.090
National Serviceplatform og Fælles Medicinkort m.fl.	0	-163	0	0	-163
Opgaveglidning fra region til kommuner vedr. genoptræning	2.030	2.030	2.030	2.030	8.120
Befolkningsreguleringer, ældre og sundhed	2.516	3.283	4.754	22.488	33.042

<u>BU</u>					0
Flere forsørgede end budgetteret	27.300	31.900	32.300	31.100	122.600
Forventede merudgifter pga. corona (beløb svarer til øget bloktilskud)	73.900	73.900	73.900	73.900	295.600
Justering som følge af skattereformen fra 2012	0	0	-361	-361	-722
Afledte konsekvenser af reform (2013) af førtidspension og fleksjob	0	0	-1.502	-1.502	-3.004
Tilbagetrækningsreformen har en skæv udgiftsprofil i overslagsårene	0	0	570	570	1.139
Indførelse af seniorpension 2019	-1.501	-2.003	-1.737	-1.737	-6.978
Afskaffelse af dokumentationskrav for fastholdelsesfleksjob for seniorer	337	438	535	535	1.845
Sygedagpenge: Enklere tilrettelæggelse af første opfølgningssamtale m.v.	-286	-286	-286	-286	-1.144
Suspendering i anciennitetsnedtælling i dagpengeperioden og midlertidig suspendering af G-dage	-142	-71	0	0	-213
<u>ØU</u>					0
EU-Valg				1.776	1.776
Gebyrer opkrævning	400	400	400	400	1.600
Administrationsgebyr til UDK	-156	-156	-156	-156	-624
Robusthedspulje	3.000				3.000
					0
<u>Omprioriteringer (DIR)</u>					0
FIN: Pulje til reguleringer i budgetgaranti nedlægges og finansieres fremover af BU	-10.500	-10.500	-10.500	-10.500	-42.000
ØU: Effektiviseringer (investeringspulje)	2.000	2.000	2.000	2.000	8.000
ØU - udmøntes og fordeles på alle udvalg: Effektiviseringer - forbedrede arbejdsgange etc.	0	-4.000	-5.000	-6.000	-15.000
ØU: Berigtigelse af moms	-4.000	-1.000	-1.000	-1.000	-7.000
BIF: Handlingsplan vedr udsatte børn og unge samt voksen handicap rettet mod optimeret drift	-2.000	-3.000	-4.000	-4.000	-13.000
BIF: Optimeret drift på dagpasningsområdet	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200	-4.800
BIF: Dagplejen 3->4 børn	-944	-1.888	-1.888	-1.888	-6.608
BU: Optimeret drift på beskæftigelsesområdet	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200	-4.800
UBL: Vintertjeneste (tilpasning til historisk niveau)	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000	-12.000
ÆSS: Ny. Kontraktstyring – revisitation og fakturakontrol	-600	-1.200	-1.200	-1.200	-4.200
					0
Anlæg og lån					0
Anlægsramme i nyt år				50.000	50.000
Gilleleje Læringsområde (overføres fra 2020)	10.000				10.000
Administrativt og sundhedsfagligt hus (tilpasset forventet betalingsplan)	-17.100	45.300	-10.000		18.200
Produktionskøkken i Administrativt/sundhedsfagligt hus		2.500			2.500

Administrativt og sundhedsfagligt hus, lån	-18.200	-60.725	58.428		-20.497
Ny vej, Græsted-Gilleleje		-15.000	15.000		0
					0
Renter og finansielle ændringer					0
Ydelse nye lån	3.000	3.000	3.000	3.000	12.000
Ydelse lån til feriepenge	4.000	4.000	4.000	4.000	16.000
					0
Forsyning					0
Ophævelse af affaldsadministrationsgebyret for virksomheder	356	356	356	356	1.424
					0
I alt	19.505	38.283	142.426	87.345	287.560

Bilag til Administrationens budgetoplæg, budget 2021-2024

Befolkningsreguleringer i budget 2021-2024

Byrådet har vedtaget, at der årligt foretages befolkningsreguleringer, så budgetterne på de befolkningsafhængige områder justeres for ændringer i befolkningen. Der foretages befolkningsregulering af budgetterne på områderne dagtilbud, FO, skole og sundhed/ældre.

Befolkningsreguleringerne indarbejder mer- og mindreudgifterne som følge af den forventede befolkningsudvikling i budgettet, så der er dækning til en uændret service uafhængig af befolkningsændringerne. I tilfælde af afvigelser fra prognosen, er det de faktiske børnetal, der er afgørende for eksempelvis bevillingen til den enkelte skole eller daginstitution.

Befolkningsreguleringen af bevillingerne sker på baggrund af beregnede gennemsnitlige udgiftstal. Der befolkningsreguleres kun for de variable udgifter, og reguleringen sker med 100%. De faste udgifter befolkningsreguleres ikke, hvilket betyder, at eventuelle udgifter til kapacitetstilpasninger skal besluttes separat.

De variable udgifter der anvendes i befolkningsreguleringerne, er beregnet for flere år siden og er herefter løbende prisfremskrevet. Men der er gennem de seneste år sket nogle ændringer af udgifterne til de befolkningsregulerede områder, der har gjort, at de nuværende enhedspriser løbende er blevet mindre nøjagtige. På ældre og sundhedsområdet har hjemtagelsen af hjemmesygeplejen og hjemmeplejen ført til højere udgifter. Det samme er tilfældet som følge af beslutningen om højere normeringer på dagtilbuddene, ligesom en række politiske beslutninger har ændret budgetrammerne og enhedsbeløbene på skole- og FO-området. Herunder er de ændrede satser nærmere beskrevet for hvert område.

Befolkningsreguleringer i budget 2021-2024:

1.000 kr., 2021-priser	2021	2022	2023	2024
Skoler	-5.054	-6.269	-9.495	-12.897
FO	-416	-497	-649	-465
Dagtilbud	-7.328	-7.918	-8.785	-7.231
Sundhed	2.516	3.283	4.754	22.488
I alt	-10.282	-11.401	-14.174	1.895

Negative tal betyder budgettet reduceres og omvendt

Reguleringer sker i forhold til de forventninger til befolkningsudviklingen der lå til grund for budget 2020-2023. De forventede befolkningsreguleringer indarbejdes for hele budgetperioden. Efterfølgende i forbindelse med nye befolkningsprognoser i de kommende år bliver disse reguleringer justeret.

På dagtilbudsområdet er der fx negative reguleringer i de første tre år - på trods af befolkningsprognosen forudsiger et nogenlunde uændret antal 0-5 årige. Det skyldes, at der allerede er korrigeret for befolkningsændringer i budget 2020-2023, her forventedes en stor stigning i børnetallet, og der korrigeres derfor for de høje forventninger.

Den positive regulering af sundhedsområdet i 2024 skyldes, at der ikke tidligere er indarbejdet befolkningsreguleringer for 2024, og derfor indgår udviklingen i dette år med fuld effekt.

Til slut i notatet ses specifikation af reguleringer, hvor de er opdelt med henholdsvis ændringer som følge af ny befolkningsprognose og ændringer som følge af nye enhedsomkostninger.

Oversigter over ændrede enhedsbeløb

Ældre- og sundhedsområdet

Der er foretaget en analyse, hvor kommunens ældre- og sundhedsudgifter er opgjort og fordelt på aldersgrupper. Resultatet ser således ud (resultatet er opgjort som den gennemsnitlige udgift pr. borger i aldersgruppen):

Nøgletal til demografisk fremskrivning pr. borger i aldersgruppe

Tal i kroner	Hjemme- pleje 1)	Sygepleje 2)	Plejecen- tre 3)	Midlerti- digt center 1)	Demens- dagcenter 3)	Træning, SEL 1)	Træning, SUL 1)	Madser- vice 1)	Fripleje- centre 4)	Køb og salg, netto 4)	Hovedtotal
0-9 år	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
10-49 år	120	58	1	6	0	15	89	0	0	11	298
50-64 år	1.155	406	611	46	23	53	176	5	170	128	2.772
65-69 år	1.518	811	2.190	247	75	112	285	10	114	595	5.958
70-74 år	2.335	1.448	4.035	186	255	177	398	25	1.708	609	11.176
75-79 år	4.454	2.616	7.658	635	314	274	350	45	515	1.206	18.067
80-84 år	7.224	5.185	23.498	654	21	184	69	82	10.758	1.308	48.985
85-89 år	23.482	10.629	53.890	3.137	994	1.192	1.059	268	22.464	1.978	119.093
90-94 år	54.822	13.909	111.082	7.018	3.762	2.195	1.320	677	26.659	13.933	235.376
95+ år	42.938	16.342	177.531	4.849	0	696	408	384	74.965	6.595	324.709

Pleje- og midlertidige pladser er ekskl. udgifter til fuldkost

1) Aldersfordeling fra pakkebasen

2) Aldersfordeling fra Grifa

3) Aldersfordeling fra pakkebasen

4) Aldersfordeling fra cpr-registrede udgifter fra økonomisystemet

5) Aldersfordeling fra cpr-registrede udgifter fra økonomisystemet

Det giver følgende afvigelse i forhold til enhedsomkostningerne i budgetreguleringen i budget 2020-2023:

Alder	Nye enheds- omkostninger	Gamle enheds- omkostninger	Forskel
0-9 år	3	453	-450
10-49 år	304	712	-408
50-64 år	2.828	3.179	-352
65-69 år	6.076	7.638	-1.562
70-74 år	11.399	10.376	1.022
75-79 år	18.427	18.916	-489
80-84 år	49.962	51.137	-1.176
85-89 år	121.466	82.792	38.674
90-94 år	240.068	145.076	94.992
95+ år	331.180	157.343	173.837

Der er lidt lavere enhedsudgifter for den yngre del af befolkningen, men omvendt store merudgifter til den ældre befolkning (85+ årige). Det skyldes to forhold, dels er kommunens faktiske omkostninger til denne gruppe steget siden 2013, hvor vi sidst opgjorde enhedspriserne på sundhedsområdet, dels er vores muligheder til fordeling af omkostninger på aldersgrupper blevet bedre, og nogle omkostninger der tidligere blev fordelt til alle 65+ årige er nu fordelt mere præcist – derfor bliver de unge ældre billigere samtidig med de 85+ årige bliver dyrere.

Det skal tilføjes, at der er væsentlig flere borgere i alderen 65-84 år end 85+ årige, derfor skal man være forsigtig med at vurdere de samlede meromkostninger kun ud fra tabellen herover.

Dagtilbud

Der er følgende afvigelse i enhedsomkostningerne ift. budgetreguleringen i budget 2020-2023:

Aldersgruppe (alder primo året)	Ny regulering	Gammel regulering	Ændring
Kommunal 0-2 år	95.718	94.984	734
Kommunal 3-5 år	49.776	48.757	1.019
Privat institution 0-2 år	111.936	112.897	-961
Privat institution 3-5 år	58.428	57.363	1.065
Privat pasning 0-2 år	83.352	79.044	4.308
Privat pasning 3-5 år	46.608	45.084	1.524
Andre kommuner 0-2 år	105.000	105.000	0
Andre kommuner 3-5 år	56.000	56.000	0

Ændringerne i private tilbud følger tilskuds- og takstændringer i 2020.

Fritidsordninger (FO)

Der er følgende afvigelse i enhedsomkostningerne i forhold til budgetreguleringen i budget 2020-2023:

Klasse	Ny regulering			Gammel regulering			Ændring		
	Folke- skole	Privat- skole	Andre Kom- muner	Folke- skole	Privat- skole	Andre Kom- muner	Folke- skole	Privat- skole	Andre Kom- muner
0	7.685	7.923	36.000	9.687	7.699	36.000	-2.002	224	0
1	7.685	7.923	36.000	9.687	7.699	36.000	-2.002	224	0
2	7.685	7.923	36.000	9.687	7.699	36.000	-2.002	224	0
3	2.044	7.923	20.000	3.776	7.699	16.852	-1.732	224	3.148
4	2.044	7.923	20.000	3.776	7.699	16.852	-1.732	224	3.148
5	2.044	7.923	20.000	3.776	7.699	16.852	-1.732	224	3.148

Udover enhedspriserne vist i tabellen herover, har FO'erne med oprettelsen af Mini FO fået en ny opgave. Der er i første omgang givet budget til opgaven, men fra næste års budgetlægning vil der ske en befolkningsregulering af Mini FO. Udgiften til Mini FO er 6.235 kr. for hvert barn, der er i mini FO.

Befolkningsreguleringstaksterne for FO indeholder nogle justeringer og rettelser i forhold til tidligere år.

Reguleringen af udgiften til den del af tildelingen som vedrører skolesamarbejdet er ændret så fremskrivningen fremover sker på baggrund af elevtal i skoleprognosen i stedet for antallet af børn i FO (FO personalet hjælper til i 0-3 klasse på skolerne). Dette giver et mere præcist billede. Yderligere er der i forældrebetalingen tilføjet betalinger for tilvalgsmodul "Morgenmodul" for den del af børnene som vælger dette (40%). Det har ikke indgået i beregningen sidste år, og er hovedårsagen til at reguleringsbeløbene samlet set falder.

Endelig er der for andre kommuner ændret i taksten for 3.-5. klasse, som tidligere, fejlagtigt, fremgik med en takst gældende for over 6. klasse i den aftale der er mellem kommunerne. Aftalen mellem kommunerne er udløbet og en ny er ikke indgået endnu. Derfor er det forudsat at den fortsætter på samme niveau.

Skoler

Der er følgende afvigelse i enhedsomkostningerne i forhold til budgetreguleringen i budget 2020-2023:

Klasse	Alder	Ny regulering	Gammel regulering	Ændring
Indskoling (0-3 klasse)	5-8	39.799	42.668	-2.869
Mellemtrin (4-6 klasse)	9-11	43.844	46.283	-2.439
Udskoling (7-9 klasse)	12-14	46.457	48.627	-2.170
10. kl. i folkeskolen	15		0	0
Privatskoler (0-10 klasse)	5-15	39.309	38.374	935
Andre kommuner (0-10 klasse)	5-15	65.000	65.000	0

Årsagen til de ændrede enhedspriser på folkeskolerne er, at der er indarbejdet besparelser vedtaget i budget 2020-2023. Besparelserne er dog reduceret jævnt for Børn, Idræt og Families beslutninger fra mødet den 19. maj 2020.

Befolkningsreguleringer til budget 2021-2024

De samlede befolkningsreguleringer fremgår øverst. Reguleringerne er resultatet af dels ændrede enhedsomkostninger og dels ændret befolkning. Herunder er vist effekten af de to parametre.

Regulering som følge af ny og ændret befolkningsprognose – med gamle satser

1.000 kr., 2021-priser	2021	2022	2023	2024
Skoler	-5.300	-6.518	-9.795	-13.277
FO	-61	-72	-98	-81
Dagtilbud	-7.216	-7.793	-8.641	-7.104
Sundhed	-1.824	-796	532	14.842
I alt	-14.401	-15.179	-18.001	-5.621

Negative tal betyder budgettet reduceres og omvendt

Regulering som følge af ændrede enhedsomkostninger

1.000 kr., 2021-priser	2021	2022	2023	2024
Skoler	245	249	299	380
FO	-356	-425	-551	-384
Dagtilbud	-111	-125	-144	-127
Sundhed	4.340	4.079	4.222	7.646
I alt	4.118	3.778	3.827	7.516

Negative tal betyder budgettet reduceres og omvendt

For børneområdet er det forventningerne til befolkningsudviklingen, der tæller mest i befolkningsreguleringerne. For ældre- og sundhedsområdet betyder meromkostningerne som følge af bl.a. hjemtagelsen af en række opgaver, at reguleringerne stiger.

Fortegnene i tabellen med enhedsomkostninger kan være svære at forstå. Fx er enhedsomkostningerne reducerede på skoleområdet, men alligevel medfører de en stigning i budgettet – det skyldes, at antal skolebørn er faldende, og når enhedsomkostningerne falder, så skal skolerne ikke trækkes helt så meget, når de har færre børn.